

บทที่ 4

ลักษณะโครงสร้างขององค์กรผู้ผลิต และกระบวนการผลิตรายการ “ใจถึงใจ”

สำหรับในบทที่ 4 นี้ จะเป็นการศึกษาถึงลักษณะโครงสร้างขององค์กรผู้ผลิตรายการ “ใจถึงใจ” เพื่อพิจารณาว่า หน่วยงานใดมีหน้าที่รับผิดชอบในการผลิตรายการบ้าง และหน่วยงานดังกล่าวได้วางนโยบาย และวัตถุประสงค์ของรายการไว้อย่างไร เพื่อเป็นตัวกรอบ รูปแบบ เนื้อหา ของรายการในทิศทางที่ผู้ผลิตสารต้องการจะให้ เป็น ซึ่งตัวนโยบาย และวัตถุประสงค์ดังกล่าวจะเป็น ตัวชี้ให้เห็นถึง “ความตั้งใจทางการสื่อสาร” (Communicative Intention) ของผู้ผลิตสารในการสื่อสาร บางอย่างไปสู่ผู้รับสาร และเพื่อพิจารณาว่า ความตั้งใจดังกล่าวนี้ มีความหมายเกี่ยวโยงไปถึงความ พยายามในการปรับบทบาทของสถาบันทหาร ภายใต้สภาพเงื่อนไขภายในกองทัพและสภาพแวดล้อม ทางเศรษฐกิจ การเมือง สังคมที่เปลี่ยนแปลงไปหรือไม่ อย่างไร

ลักษณะโครงสร้างขององค์กรผู้ผลิตรายการ “ใจถึงใจ”

ลักษณะโครงสร้างขององค์กรผู้ผลิตของรายการ “ใจถึงใจ” สามารถจำแนกออกได้เป็น 2 ระดับ ดังต่อไปนี้

1. ระดับกำหนดนโยบาย : แบ่งออกเป็น 2 ส่วนย่อย คือ

1.1. ส่วนกำหนดนโยบายระดับสูงสุด คือ กองบัญชาการทหารสูงสุด กระทรวง กลาโหม และสภาความมั่นคงแห่งชาติ ในสังกัดสำนักนายกรัฐมนตรี ซึ่งหน่วยงานทั้งสองมีหน้าที่รับ ผลิตชอบในการกำหนดนโยบายรายการดังต่อไปนี้

1.1.1. กำหนดขอบเขต นโยบาย และวัตถุประสงค์ของรายการ เพื่อให้ฝ่าย ปฏิบัติการใช้เป็นแนวทางในการผลิตรายการ

1.1.2. ให้ข้อเสนอแนะในลักษณะวันต่อวันต่อฝ่ายปฏิบัติการ เกี่ยวกับประเด็น เรื่อง หรือสถานการณ์ที่ควรจะนำเสนอในวันหนึ่ง ๆ โดยพิจารณาจากบริบทแวดล้อมทางเศรษฐกิจ การเมือง สังคมในขณะนั้น เพื่อที่ว่า รายการจะได้ตอบโต้กับสถานการณ์ที่เกิดขึ้นได้อย่างฉับไวที่สุด เช่น ในวันที่ 16 ตุลาคม พ.ศ.2537 นำเสนอเรื่อง ความสัมพันธ์ระหว่างไทย-ลาว เนื่องจากนายกรัฐมนตรีไทยกำลังจะไปเยือนลาว เป็นต้น

1.1.3. ตรวจสอบการปฏิบัติงานของฝ่ายปฏิบัติการเป็นระยะ ๆ โดยทางฝ่าย ปฏิบัติการจะต้องรายงานรายละเอียด เกี่ยวกับประเด็นที่นำเสนอเป็นประจำทุกเดือนต่อหน่วยงาน ทั้ง สองหน่วยงาน

1.2. ฝ่ายรับมือบนโยบาย ได้แก่ กองปฏิบัติการทางจิตวิทยา สำนักงานสารนิเทศ กองบัญชาการทหารสูงสุด กองปฏิบัติการจิตวิทยามีหน้าที่คอยดูแล ให้คำปรึกษา และตรวจสอบการทำงานของฝ่ายปฏิบัติการอย่างใกล้ชิด เริ่มตั้งแต่การคัดเลือกประเด็น เนื้อหา การตรวจสอบบท จนกระทั่งการประเมินผลการปฏิบัติงาน โดยเป็นตัวกลางที่คอยประสานงานระหว่างฝ่ายนโยบายในระดับสูงกับฝ่ายปฏิบัติการ ซึ่งหน้าที่โดยละเอียดมีดังต่อไปนี้

1.2.1. ให้คำปรึกษา ควบคุมและตรวจสอบการทำงานของฝ่ายปฏิบัติการอย่างใกล้ชิด ได้แก่ การให้คำแนะนำเรื่อง การเขียนบท หาข้อมูล การตรวจสอบบท และดูแลการประเมินผล ตลอดจนควบคุมให้เนื้อหาของรายการเป็นไปตามนโยบายที่ฝ่ายนโยบายกำหนดไว้

1.2.2. คอยดูแล ประสานงานระหว่างส่วนนโยบายสูงสุด กับฝ่ายปฏิบัติการ

1.2.3. ควบคุม และให้คำปรึกษาในการประเมินผลรายการ

โดยหลักการ กองบัญชาการทหารสูงสุด โดยผู้บัญชาการทหารสูงสุด เป็นหน่วยงานที่ดูแล ควบคุม และสั่งการการปฏิบัติการของกองปฏิบัติการจิตวิทยาโดยตรง แต่เนื่องจากกองปฏิบัติการจิตวิทยา ต้องทำงานร่วมกับสภาความมั่นคงแห่งชาติ สำนักนายกรัฐมนตรี โดยเป็นส่วนหนึ่งของคณะกรรมการปฏิบัติการจิตวิทยา (กจว.) ของสภาความมั่นคง ทำให้กองปฏิบัติการจิตวิทยาต้องรับฟังคำสั่งจากสภาความมั่นคงแห่งชาติอีกทางหนึ่งด้วย

วัตถุประสงค์ และนโยบายในการผลิตรายการของหน่วยงานทั้ง 3 แห่ง พอจะวิเคราะห์ได้ดังนี้

ก. กองบัญชาการทหารสูงสุด

การแสดงทัศนะของนายทหารคนสำคัญหลายคนในช่วงครึ่งทศวรรษที่ผ่านมาได้สะท้อนให้เห็นถึงความตระหนักรู้ของระดับนโยบายในสถาบันทหารว่า สภาพการณ์ทางเศรษฐกิจ สังคม การเมือง ได้ปรับเปลี่ยนไป ตลอดจนภัยคุกคามทางทหาร และการแก้ปัญหาด้วยกำลังอาวุธไม่ใช่เครื่องมือหลักในการป้องกันประเทศอีกต่อไป ดังนั้น ทหารจึงจำเป็นต้องปรับเปลี่ยนบทบาทหน้าที่ของตนให้เป็นไปในทิศทางที่สอดคล้องกับแรงบีบบังคับทางสังคม และสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงไป ดังจะเห็นได้จากที่พลเอก ชวลิต ยงใจยุทธ กล่าวว่า

...พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงมีพระราชดำรัสไว้ว่า ความมั่นคงของชาตินั้น ไม่ได้เกิดจากการปฏิบัติการทางด้านทหารแต่เพียงอย่างเดียว จะต้องอยู่ที่การพัฒนาด้วย เพราะฉะนั้น ทหารจะต้องเป็นนักพัฒนาที่ดีด้วย ....แต่สิ่งที่เป็นพระราชประสงค์มากที่สุดคือ ทำอย่างไร จึงจะให้ทหารเป็นตัวนำได้ในการพัฒนา นอกเหนือจากการพัฒนาเพื่อประโยชน์ทางด้านเศรษฐกิจแล้ว ยังมีผลประโยชน์ที่สะท้อนออกมาทางด้านป้องกันประเทศ หรือความมั่นคงด้วย กองทัพนี้มีที่ดินมหาศาล และมีแหล่งน้ำ และมีแรงงานที่มีวินัย เรามีเครื่องจักรกล เรามี Know-how ซึ่งเราขอจากใครก็ได้ กรมส่งเสริมการเกษตร กรมที่ดิน กรมอะไรตั้งเยอะแยะ

ทุนเราหาที่ไหนก็ได้ โดยร่วมมือกับภาคเอกชน ภาครัฐบาล เราเร่งรัดมากให้ทหารทุกหน่วยเป็น นักพัฒนา มีโครงการ ทั้งทางด้านการเกษตร และปศุสัตว์ (การบรรยายของ พลเอก ชวลิต ยงใจยุทธ เรื่อง “แนวคิดในการพัฒนากองทัพบก” ที่สถาบันพัฒนาบริหารศาสตร์ 3 กุมภาพันธ์ 2530)

คำกล่าวนี้แสดงให้เห็นถึงความตื่นตัว และความตระหนักรู้ของนายทหารระดับสูงว่า สถาบันทหารจะต้องมีการปรับเปลี่ยนบทบาทหน้าที่ของตนเองเสียใหม่ ในสภาวะที่เงื่อนไขทาง สงคราม และการระดมทรัพยากรเพื่อใช้ในทางทหาร ไม่ใช่ประเด็นที่มีความสำคัญในลำดับต้นๆ อีกต่อไป โดยการหันเหเข้ามาเพิ่มบทบาทของตนในทางพลเรือนมากขึ้น ซึ่งในส่วนของรายการวิทยุ ทหารนั้น พบว่า ภายหลังจากเหตุการณ์เดือนพฤษภาคม นายทหารระดับชั้นผู้ใหญ่ได้ออกมาให้ สัมภาษณ์ ซึ่งมีนัยแสดงถึงการเปลี่ยนแปลงของวิทยุทหาร ดังที่ พลอากาศเอก กัณฑ์ พิมานทิพย์ ผู้บัญชาการทหารสูงสุด ได้ออกประกาศยกเลิกรายการวิทยุ “ที่นี่เมืองไทย” และ รายการ “ข่าว 11 โมงเช้า” ว่าเป็นการชั่วคราว ซึ่งรายการทั้งสองนี้เป็นที่ทราบกันดีว่า เป็นรายการที่ผลิตโดยกลุ่มคนที่ ประกาศตนว่าเป็นพันธมิตรของทหาร และมีลักษณะความคิดทางการเมืองแบบอนุรักษ์นิยมอย่างเด่น ชัด ซึ่งประเด็นนี้ ทางสื่อมวลชน โดยหนังสือพิมพ์บางกอกโพสต์ ได้ออกมาแสดงทัศนะว่า ถึงแม้สิ่งนี้ จะเป็นการยกเลิกเพียงชั่วคราว แต่ได้สะท้อนให้เห็นถึงการปรับไหว่ทางความคิดของผู้นำในกองทัพ และเป็นก้าวแรกของการเปลี่ยนแปลงที่ควรได้รับการต้อนรับ เพื่อที่จะนำมาสู่การเปลี่ยนแปลง อย่างถาวร และจริงจังของวิทยุที่ถือครองโดยทหารต่อไป ซึ่งก่อนหน้าการประกาศยกเลิกรายการ ทั้ง สองนี้ รายการซึ่งผลิตโดยทางกองทัพ 2 รายการ คือ “เพื่อแผ่นดินไทย” และ “สยามมานุสติ” ได้ นำเสนอเนื้อหาที่ลดระดับความรุนแรงในการโจมตีกลุ่มพลังอื่นๆ ในสังคม และไม่ได้นำเสนอ รายการทางด้านที่เกี่ยวกับการเมือง การทหารเท่านั้นโดยมองว่าประเด็นอื่นๆ ก็มีประโยชน์ต่อการ รับรู้ของสาธารณชนเช่นกัน โดยพลอากาศเอก กัณฑ์ ได้กล่าวว่า “รายการจะต้องลดเนื้อหาที่มีความ รุนแรงทางการเมืองลง และมีความเป็นกลาง ไม่เป็นเครื่องมือที่จะรับใช้ หรือมุ่งโจมตีฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง และบางครั้งต้องหันไปนำเสนอประเด็นปัญหาอื่นๆที่ไม่เกี่ยวข้องกับการเมือง (non-political issue) บ้าง” (บางกอกโพสต์, กุมภาพันธ์ 25, 2536 : 4)

ข้อมูลเหล่านี้ น่าจะเป็นประจักษ์พยานที่จะนำไปสู่ข้อสรุปได้ว่าโดย “เจตน์จำนงค์” (intention) ของนายทหารระดับนโยบายแล้ว ต้องการจะเห็นการปรับเปลี่ยนทางเนื้อหาของรายการ วิทยุทหารให้เกิดขึ้นในทิศทางที่สอดคล้องกับสภาพความเป็นจริงทางสังคมมากขึ้น

ข. สภาพความมั่นคงแห่งชาติ สำนักนายกรัฐมนตรี : นโยบายที่ทางสภาพความมั่นคง แห่งชาติ ให้ไว้สำหรับเป็นกรอบในการปฏิบัติการกิจการปฏิบัติภารกิจด้านชาติ ซึ่งรวมไปถึง การผลิตรายการวิทยุ “ใจถึงใจ” ด้วย คือ นโยบายที่มีจุดประสงค์เพื่อ “ความมั่นคงแห่งชาติ” โดย คำจำกัดความของความมั่นคงแห่งชาติ ก็คือ การคงอยู่ของเอกราชของชาติ และการปกครองใน ระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข ซึ่งความมั่นคงดังกล่าวจะประกอบไปด้วย 5

ประเด็น ที่เปรียบเสมือนเสา 5 ต้น ค้ำจุนบ้านเมืองอยู่ ได้แก่

- ความมั่นคงทางการเมือง
- ความมั่นคงทางการทหาร
- ความมั่นคงทางเศรษฐกิจ
- ความมั่นคงทางสังคมจิตวิทยา
- ความมั่นคงทางด้านเทคโนโลยี-พลังงาน

นโยบายการปฏิบัติการจิตวิทยาแห่งชาติปี พ.ศ. 2535-2539 ที่กำหนดโดยสภาความมั่นคงแห่งชาติ มีรายละเอียดในแต่ละประเด็นดังต่อไปนี้

1. ความมั่นคงทางการเมือง

1.1 ความมั่นคงทางการเมืองภายในประเทศ

1.1.1 ให้คนในชาติเกิดความเชื่อมั่นว่า การปกครองระบอบประชาธิปไตย ที่มีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข เหมาะสมกับวิถีชีวิตของคนไทย ยิ่งกว่าการปกครองแบบอื่น

1.1.2 สนับสนุนการดำเนินการตามแนวทางการเมืองนำการทหารในการต่อสู้เอาชนะลัทธิการปกครองที่เป็นภัยต่อการปกครองระบอบประชาธิปไตย ที่มีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข

1.1.3 ส่งเสริม และสนับสนุนบทบาทของพรรคการเมือง สถาบันการเมือง และประชาชนทั่วไปให้เข้าใจ และมีส่วนร่วมอันสอดคล้องกับการปกครองระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข

1.1.4 ปลุกฝังคุณธรรม จิตสำนึก และสร้างขวัญกำลังใจ แก่เจ้าหน้าที่ในการรักษาความศักดิ์สิทธิ์ของกฎหมาย และปฏิบัติหน้าที่อย่างมีประสิทธิภาพ ซื่อสัตย์ สุจริต บังเกิดผลดีแก่ประชาชน

1.1.5 ส่งเสริมให้ประชาชนมีบทบาทร่วม ในการรักษาความสงบของบ้านเมือง และช่วยขจัดเจ้าหน้าที่ของรัฐที่ทุจริต และประพฤติมิชอบ หรือไร้สมรรถภาพออกจากวงงานของรัฐ

1.1.6 สกัดกั้นมิให้ประชาชนเข้าไปร่วมกับฝ่ายตรงข้าม ที่อ้างประชาธิปไตยเป็นตัวนำไปสู่สังคมนิยม และชักจูงให้ร่วมมือกับรัฐบาล ในการป้องปรามการดำเนินงานของขบวนการที่เป็นภัยต่อการปกครองระบอบประชาธิปไตย ที่มีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข และกลุ่มก่อการร้ายอื่นๆ ให้หมดสิ้นไป

1.1.7 ขัดขวางการโฆษณาชวนเชื่อของฝ่ายตรงข้ามทุกรูปแบบ

1.1.8 เปิดเผยให้ประชาชนเห็นถึงชีวิตความเป็นอยู่ ภายใต้การปกครองของฝ่ายตรงข้าม เพื่อผลในการป้องปรามการคุกคามจากภายนอกประเทศทุกรูปแบบ

1.2 ความมั่นคงทางการเมืองระหว่างประเทศ

1.2.1 ในการดำเนินวิเทศব্যและการทูต ให้ถือว่าการปฏิบัติการจิตวิทยาเป็นเครื่องมือสำคัญอย่างหนึ่งที่จะให้บรรลุถึงวัตถุประสงค์ของชาติ

1.2.2 ส่งเสริมสัมพันธภาพ ความเข้าใจ และความร่วมมืออันดีกับประเทศเพื่อนบ้าน โดยยึดถือหลักยุทธธรรม เสมอภาพ ไม่แทรกแซงภายในซึ่งกันและกัน เคารพในเอกราชอธิปไตย

และบูรณาภาพแห่งดินแดน เพื่อความมั่นคงของชาติ และผลประโยชน์ร่วมกัน

1.2.3 ดำเนินการปฏิบัติการจิตวิทยาในต่างประเทศ เพื่อสร้างความเข้าใจอันดี รักษา และส่งเสริมเกียรติภูมิของประเทศและชาวไทย ให้ชาวต่างประเทศ และชาวไทยในต่างประเทศ ทั้งให้ นานาประเทศยอมรับรองสิทธิ ผลประโยชน์ของคนไทย และของชาติในต่างประเทศ เพื่อความมั่นคง ปลอดภัย และความเจริญรุ่งเรืองของชาติ

1.2.4 ตอบโต้เปิดเผยท่าทีของฝ่ายตรงข้าม ที่มุ่งแสวงประโยชน์จากประเทศไทยอย่างไม่เป็นธรรม และเจตนาารมณ์ที่แสดงความก้าวร้าวต่อประชาคมโลก

1.2.5 แสดงให้ประจักษ์แก่ประชาคมโลกว่า ประเทศไทยเป็นประเทศที่รักสันติ ไม่มี นโยบายที่จะเป็นศัตรูกับประเทศใด ยึดมั่นและเคารพกฎเกณฑ์ และหลักการของกฎหมายระหว่าง ประเทศ และกฎบัตรสหประชาชาติ

1.2.6 สนับสนุนการแก้ปัญหาผู้อพยพพลัดถิ่นสงครามจากอินโดจีน รวมทั้ง การดำเนินการ ป้องปรามโจรสลัดในอ่าวไทย ให้องค์การสหประชาชาติ องค์การระหว่างประเทศ และมิตรประเทศ ได้ให้ความร่วมมือ และสนับสนุนมากขึ้น

1.2.7 เพื่อธำรงไว้ซึ่งความเป็นปึกแผ่น ความร่วมมือ และการรักษาผลประโยชน์ ร่วมกันอย่างมีประสิทธิภาพของกลุ่มอาเซียน

1.2.8 เพื่อเสริมสร้างการดำเนินความสัมพันธ์กับประเทศอภิมหาอำนาจต่างๆ

2. ความมั่นคงทางการทหาร ได้แก่ นโยบายด้านการป้องกันประเทศ

2.1 โน้มน้ำใจจิตใจของประชาชนให้เห็นชอบ และเข้าร่วมในแผนการฝึกกำลังป้องกันประเทศ เพื่อป้องกันภัยคุกคาม ทั้งภายในและภายนอกราชอาณาจักร และให้ร่วมมือสนับสนุนการระดมสรรพ กำลัง เพื่อการป้องกันประเทศ

2.2 ส่งเสริมการฝึก ศึกษา และพัฒนากำลังพลในการป้องกันประเทศให้มีขวัญ กำลังใจ กล้าหาญ เข้มแข็ง ทรหด อดทน เด็ดเดี่ยว รักเกียรติ เกรงครัตวินัย มีประสิทธิภาพ ยอมสละชีพเพื่อ ชาติ พร้อมทั้งจะเผชิญภัยคุกคามทุกรูปแบบทั้งภายในและภายนอกประเทศ ทั้งให้มีความรู้ทางวิชาชีพ ในการประกอบสัมมาชีพได้ เมื่อพ้นภาวะการป้องกันประเทศ

2.3 ส่งเสริมและสนับสนุนบทบาทร่วมของทหารในการพัฒนาประเทศ ช่วยเหลือประชาชน และการบรรเทาสาธารณภัยของชาติ

2.4 ดำเนินการปฏิบัติการจิตวิทยาในต่างประเทศ เน้นหนักเพื่อสนับสนุนนโยบายด้านการเมือง และการสร้างพันธมิตรเพื่อความมั่นคงปลอดภัยของชาติ

3. ความมั่นคงทางเศรษฐกิจ : นโยบายด้านเศรษฐกิจ

3.1 ส่งเสริมและสนับสนุนระบบเศรษฐกิจที่มีผลต่อการสร้างงาน พัฒนาเศรษฐกิจ เพื่อความ ผาสุกของประชาชน

3.2 สนับสนุนมาตรการแก้ปัญหาราคาคาผลิตผล ทั้งทางเกษตรและอุตสาหกรรมที่ตกต่ำ โดยการ โน้มน้ำใจจิตใจผู้เกี่ยวข้องให้ร่วมมือร่วมใจเพิ่มขึ้น

- 3.3 ส่งเสริมและสนับสนุนโครงการพัฒนาชนบทให้มีพลัง และบทบาทในการพัฒนามากขึ้น
  - 3.4 จูงใจผู้ลงทุนจากต่างประเทศให้มาลงทุนในประเทศเพิ่มขึ้น ตามนโยบาย และมาตรการส่งเสริมการลงทุน
  - 3.5 ส่งเสริมและสนับสนุนอุตสาหกรรมท่องเที่ยว เพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มทางเศรษฐกิจ และการสร้างงานในประเทศ รวมถึงการสร้าง ความเข้าใจอันดี และความเป็นมิตรไมตรีระหว่างประชาชน และระหว่างประเทศ
  - 3.6 สนับสนุนการแก้ปัญหาทรัพยากรวิสาหกิจของรัฐบาล
  - 3.7 ส่งเสริมและสนับสนุนการใช้สินค้าไทย
  - 3.8 ส่งเสริมและสนับสนุนนโยบายการค้าต่างประเทศ และมาตรการ เพื่อเผชิญกับนโยบาย กีดกันทางการค้า
  - 3.9 ส่งเสริมและสนับสนุนการสร้างอุตสาหกรรมภายในประเทศ
  - 3.10 ส่งเสริมและสนับสนุนนโยบายของรัฐบาล ในการแก้ปัญหาความยากจนของประชาชน
4. ความมั่นคงทางด้านสังคมจิตวิทยา : นโยบายด้านสังคม ได้แก่
- 4.1 จัดตั้งมวลชน และปลูกฝังอุดมการณ์ เพื่อสนับสนุนนโยบายด้านการเมืองภายในประเทศ
  - 4.2 ส่งเสริมและสนับสนุนการสร้าง ความยุติธรรม และจัดความเหลื่อมล้ำในสังคม
  - 4.3 ส่งเสริมและสนับสนุนระบบการศึกษา เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิต
  - 4.4 ส่งเสริมการธำรงรักษาวัฒนธรรม ทั้งในด้านภาษา วรรณคดี วัตถุ จิตใจศาสนา รวมทั้งจารีตประเพณี
  - 4.5 ส่งเสริมการพัฒนาบริการทางสุขภาพอนามัย เพื่อความผาสุกของประชาชน
  - 4.6 ส่งเสริมการพัฒนาการดำเนินการต่างๆ เพื่อความมั่นคงปลอดภัยในชีวิต ทรัพย์สิน และอาชีพของประชาชน
  - 4.7 ส่งเสริมและสนับสนุนการพัฒนาเด็กและเยาวชน เพื่อให้เป็นพลเมืองที่ดีของชาติในอนาคต
  - 4.8 ชักจูงประชาชนให้มีการปฏิบัติอย่างเสมอภาคต่อสตรี และสนับสนุนให้สตรีได้รับการศึกษา เพื่อให้มีบทบาทในการพัฒนาสังคมมากขึ้น
  - 4.9 ส่งเสริมและสนับสนุนการพัฒนาชุมชน และสิ่งแวดล้อมให้สอดคล้องกับระบบเศรษฐกิจ และสังคมแห่งชาติ
  - 4.10 สนับสนุนการรณรงค์ป้องปรามการผลิตและค้ายาเสพติดให้โทษ
  - 4.11 ปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรม และสร้างค่านิยมที่ถูกต้องในหมู่ประชาชน
5. ความมั่นคงทางด้านเทคโนโลยี พลังงาน : นโยบายด้านวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และการพลังงาน ได้แก่
- 5.1 ส่งเสริมให้ประชาชนตระหนักถึงความสำคัญและประโยชน์ ตลอดจนการใช้วิทยาศาสตร์ และเทคโนโลยีที่เหมาะสม ในการพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม และความมั่นคงแห่งชาติ

5.2 ส่งเสริมและสนับสนุนการศึกษา การวิจัย และพัฒนาด้านวิทยาศาสตร์ และเทคโนโลยีให้ได้ประโยชน์สูงสุด เพื่อการพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม และความมั่นคงแห่งชาติ

5.3 ชักจูงให้ประชาชนเห็นความจำเป็นในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม และทรัพยากรที่สำคัญของชาติ อันจำเป็นต้องสงวนไว้เพื่อใช้ประโยชน์ได้คุ้มค่า

แนวนโยบาย หรือเจตน์จำนงค์ของสภาความมั่นคงแห่งชาติที่มีต่อรายการ “ใจถึงใจ” ก็คือ ต้องการให้รายการนี้เป็นเครื่องมืออย่างหนึ่งในการเผยแพร่ และรักษาไว้ซึ่งการปกครองในระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข เมื่อพิจารณาแนวนโยบายทางความมั่นคงทั้ง 5 ประการหลักดังกล่าวแล้ว จะพบว่า นโยบายนี้คือ ยุทธศาสตร์ในการปกป้องระบอบประชาธิปไตย โดยอาศัยการให้ความรู้ ความเข้าใจ มากกว่าจะใช้การข่มขู่ ปรามปราม อีกทั้งยังเป็นการมองความมั่นคงในมุมกว้าง และตระหนักถึงภัยคุกคามทางความมั่นคงที่มีใช้ภัยอันตรายทางทหาร (non-military threat) อีกด้วย

ยิ่งไปกว่านั้น นโยบายความมั่นคงทางเศรษฐกิจ และสังคม ยังได้ถูกกำหนดให้เป็นแนวทางหนึ่งในยุทธศาสตร์หลัก ที่จะค้ำจุนความมั่นคงแห่งชาติ โดยมุ่งเน้นที่ การพัฒนาเศรษฐกิจ การแก้ไขปัญหาทางเศรษฐกิจ และการกระจายรายได้สู่ชนบท เพื่อลดช่องว่างทางรายได้เป็นสำคัญ ในขณะที่ยุทธศาสตร์ความมั่นคงที่ชี้นำประเทศมาเกือบ 2 ทศวรรษก่อนหน้านั้น มุ่งเน้นการสร้างพันธมิตรทางทหาร (Military Alliance) และการใช้กำลังทางทหารเข้าปรามปรามผู้คัดค้านรัฐบาลเป็นสำคัญ (oppression)

ค. กองปฏิบัติการจิตวิทยา กรมสารนิเทศ กองบัญชาการทหารสูงสุด : ซึ่งหน่วยงานดังกล่าว มีหน้าที่ดูแล ให้คำปรึกษา และตรวจสอบการทำงานของฝ่ายปฏิบัติการ (ฝ่ายผลิตรายการ) อย่างใกล้ชิด ในขณะที่กองบัญชาการทหารสูงสุด และสภาความมั่นคงแห่งชาติ มีหน้าที่กำหนดนโยบาย และสั่งการในระดับต่างๆ ไป มีผู้อำนวยการกองเป็นผู้บังคับบัญชาสูงสุด ซึ่งปัจจุบันคือนาวาเอก วิสวัศ บุญเนา

เมื่อพิจารณาถึงภารกิจหลัก (mission) หรือวัตถุประสงค์ของกองบัญชาการทหารสูงสุด ที่ประกาศไว้เป็นลายลักษณ์อักษรก็คือ “อำนาจการ ประสานดำเนินการ เกี่ยวกับปฏิบัติการจิตวิทยา เพื่อผลทางสงครามการเมือง ตามนโยบายกองบัญชาการทหารสูงสุด และในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานของคณะกรรมการปฏิบัติการจิตวิทยา (กจว.) สภาความมั่นคงแห่งชาติ สำนักนายกรัฐมนตรี” (คำประกาศนิตยบายกองปฏิบัติการจิตวิทยา 2536) ซึ่งจากการสัมภาษณ์ นอ.วิสวัศ บุญเนา ได้ขยายความถึงภารกิจดังกล่าวว่า

...การปฏิบัติการทางจิตวิทยา เพื่อผลทางสงครามการเมือง ก็คือ ความพยายามในการช่วงชิงพื้นที่ทางความคิดของประชาชน โดยวิธีการโน้มน้าวใจ เพื่อเพิ่มพูน ดอกหญ้า หรือ

เปลี่ยนแปลงความคิด ความเข้าใจของประชาชนในชาติ ให้ตระหนักไว้ซึ่งการรักษาระบอบ การปกครองแบบประชาธิปไตยแบบมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข เพื่อป้องกันการแทรกซึมจาก ลัทธิอื่น ที่พยายามล้มล้างระบอบเดิมที่เป็นอยู่ ดังนั้น การปฏิบัติการทางจิตวิทยาจึงเป็น การกิจเสริมควบคู่ไปกับการใช้กำลังทหารเพื่อ "ปราบปราม (suppression) หรือป้องปราม (deterrence) ภัยคุกคามจากภายใน และภายนอกประเทศ และเป็นมาตรการที่กระทำเพื่อ เป็นการป้องกัน (prevention) ภัยคุกคามไม่ให้มาถึงตัว ดังนั้น การดำเนินการใดๆ ก็ตาม ของ กองปฏิบัติการจิตวิทยา รวมทั้งการผลิตรายการ "ใจถึงใจ" ต่างก็เป็นไปเพื่อเกื้อหนุนการปฏิบัติ การกิจดังกล่าวให้ลุกลงไปทั้งสิ้น (วิสวัศ บุญเนา, นอ., สัมภาษณ์, 11 มกราคม 2537)

สำหรับในส่วนของรายการ "ใจถึงใจ" นั้น ทางกองบัญชาการทหารสูงสุดได้วางนโยบายว่า การเผยแพร่ข่าวสารข้อมูล เพื่อช่วงชิงพื้นที่ทางความคิดจะต้องดำเนินการไปอย่างเป็นขั้นตอน และรัดกุม ทางกองบัญชาการทหารสูงสุดจะต้องพยายามเกาะติดสถานการณ์ให้มากที่สุดว่า มีอะไร เกิดขึ้นบ้างในขณะนั้นๆ แล้วทำการปรับเนื้อหาให้สอดคล้องกับสถานการณ์ที่เกิดขึ้นดังที่เรียกว่า "Target of opportunity" ดังนั้น จุดมุ่งหมายของการนำเสนอรายการก็คือ

1. เพื่อเป็นการป้องกัน หรือป้องปราม เสริมสร้างความรู้ความเข้าใจของประชาชน ต่อการคงไว้ซึ่งเอกราชของชาติ และการปกครองระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์เป็น ประมุข
2. เพื่อตอบโต้ หรือแก้ไขความเข้าใจผิด เมื่อมีข่าวเหตุการณ์อันจะไปสู่การแทรกซึม หรือบ่อนทำลายความมั่นคงของชาติ

2. ระดับปฏิบัติการ : หน่วยงานที่ปฏิบัติการทางด้านการผลิตของรายการ "ใจถึงใจ" ได้แก่ หน่วยวิเคราะห์เป้าหมาย กองปฏิบัติการจิตวิทยา สำนักงานสารนิเทศ กองบัญชา การทหารสูงสุด ซึ่งมีหน้าที่รับผิดชอบในการผลิตดังต่อไปนี้

2.1. รับผิดชอบงานทางกระบวนการผลิตทั้งหมด เริ่มตั้งแต่การหาข้อมูลที่เกี่ยวข้อง ประเด็นที่จะออกอากาศ การเขียนบทรายการ การตรวจสอบบทรายการ และการอ่านบันทึกเสียง เพื่อนำไปออกอากาศ ทั้งนี้ภายใต้การสั่งการของหน่วยงานนโยบายว่าต้องการนำเสนอประเด็นอะไร และภายใต้กรอบนโยบาย และวัตถุประสงค์ของรายการซึ่งกำหนดโดยฝ่ายนโยบาย ดังจะได้กล่าว ต่อไปภายหลัง ในกรณีที่ฝ่ายนโยบายไม่ได้สั่งการให้นำเสนอประเด็นใดเป็นพิเศษ ทางฝ่ายปฏิบัติการ จะต้องตัดสินใจคัดเลือกเองว่า จะนำเสนอเนื้อหาสาระเรื่องอะไร ทั้งนี้โดยใช้ดุลยพินิจภายใต้กรอบ นโยบายที่วางไว้เป็นเกณฑ์ในการตัดสินใจ

2.2. ติดตามประเมินผลรายการว่าบรรลุวัตถุประสงค์มากเพียงใด ประเมินการสนอง ตอบ และข้อเสนอแนะในการปรับปรุงรายการจากผู้ฟังเพื่อนำมาเสนอต่อฝ่ายนโยบายต่อไป

2.3. รายงานผลการปฏิบัติงานให้ฝ่ายนโยบายทราบทุกๆ 1 เดือน

หรือ การใช้กำลังในการป้องกันประเทศเพียงอย่างเดียว ดังคำให้สัมภาษณ์ของ พันโทหญิงนิศางามประเสริฐว่า

...เราออกรายการเพื่อความมั่นคงแห่งชาติเท่านั้น ใครตีรายการเราว่าทำแบบไร้จุดหมายไม่ได้เลย เพราะว่าเราสามารถเอาตัวนโยบายความมั่นคงให้ดูว่าเราทำตามกรอบนี้ เราไม่ได้ทำแบบสะเปะสะปะไร้ทิศทาง และไม่ว่าเราจะออกรายการต้นไม้ใบหญ้า หรือออกรายการศิลปวัฒนธรรม ก็ล้วนเกี่ยวข้องกับความมั่นคงทั้งสิ้น...

ผลจากการศึกษาลักษณะโครงสร้างขององค์กรผู้ผลิตรายการ "ใจถึงใจ" สามารถแสดงให้เห็นเป็นแผนผังดังต่อไปนี้

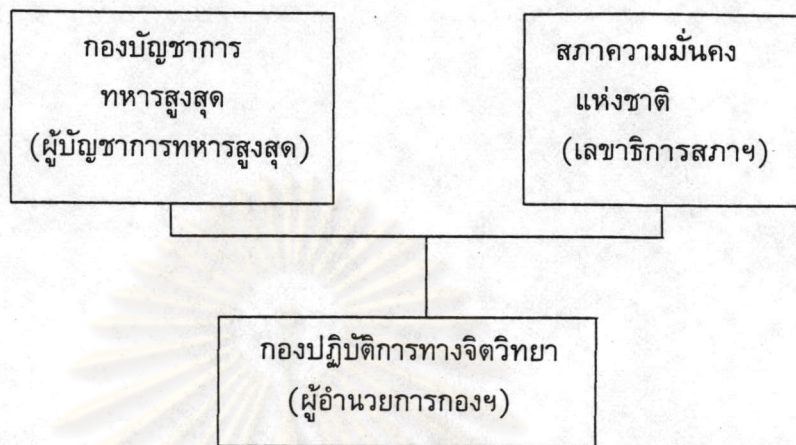

ศูนย์วิทยทรัพย์ากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

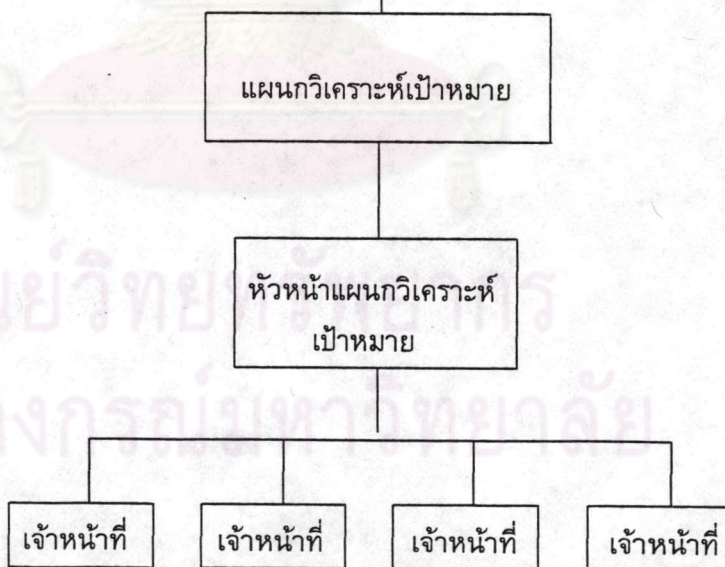

แผนภาพที่ 1 : ลักษณะโครงสร้างขององค์กรผู้ผลิตรายการ “ใจถึงใจ”

ฝ่ายนโยบาย

ฝ่ายปฏิบัติการ

กระบวนการ และขั้นตอนการผลิตรายการ “ใจถึงใจ”

1. ขั้นตอนในการคัดเลือกเนื้อหา : รายการ “ใจถึงใจ” จะทำการผลิตวันต่อวัน โดยทีมงานเขียนบทประจำของรายการจำนวน 5 ท่าน มีหัวหน้าหน่วยวิเคราะห์เป้าหมายเป็นผู้รับผิดชอบงานเขียนบททั้งหมด รายการที่นำมาออกอากาศส่วนหนึ่ง มาจากทีมงานดังกล่าว และอีกส่วนหนึ่งมาจากหน่วยงานราชการอื่นๆ ซึ่งส่งเรื่องเข้ามาให้ช่วยประชาสัมพันธ์เผยแพร่ โดยทางทีมงาน และผู้อำนวยการกองปฏิบัติการจิตวิทยา เป็นผู้เลือกเรื่องที่จะออกอากาศ รวมถึงสงวนสิทธิ์ในการแก้ไขต้นฉบับ

การคัดเลือกประเด็น หรือเรื่องราวที่จะนำเสนอโดยทั่วไป จะต้องมีความเกี่ยวข้องกับประเด็นความมั่นคงทั้ง 5 ประการ (สัมพันธ, พ.ท.หญิง นิตา งามประเสริฐ, 24 ตุลาคม 2536) ซึ่งในแต่ละวัน ทางทีมงานจะต้องรอฟังคำสั่ง นโยบายจากทางผู้บัญชาการทหารสูงสุด หรือทางเลขาธิการสภาความมั่นคงเสียก่อนว่า ต้องการให้นำเสนอเรื่อง หรือประเด็นใดเป็นพิเศษ เช่น ปัญหา กัมพูชา ปัญหายาเสพติด ปัญหาผู้อพยพ ซึ่งทางทีมงานจะต้องพยายามเกาะติดสถานการณ์ให้มากที่สุดว่า มีอะไรเกิดขึ้นบ้างในขณะนั้น เพื่อจะได้ปรับเนื้อหาให้สอดคล้องกับสถานการณ์ในขณะนั้น หรือที่เรียกว่า “target of opportunity” นั่นเอง แต่ถ้าวันใดไม่มีคำสั่งพิเศษทางทีมงานก็จะตัดสินใจเลือกประเด็นที่จะนำเสนอเอง โดยอิงกับกรอบทางความมั่นคงที่กำหนดไว้

ดังนั้น กลยุทธ์ทั่วไปในการคัดเลือกประเด็นนำเสนอมีดังนี้

1. เพื่อเป็นการป้องกัน หรือป้องปราม เสริมสร้างความรู้ความเข้าใจของประชาชนในเรื่อง หรือประเด็นความมั่นคงของชาติ ในกรณีสถานการณ์ปกติ
2. เพื่อตอบโต้ หรือแก้ไขความเข้าใจผิด เมื่อมีข่าวเหตุการณ์ที่จะนำไปสู่การแทรกซึม หรือบ่อนทำลายความมั่นคงของชาติ

สำหรับเรื่องที่หน่วยงานราชการอื่นๆ ส่งเข้ามาเพื่อออกอากาศในรายการนั้น ทางรายการจะพิจารณาออกอากาศตามความเหมาะสมโดยอาศัยเกณฑ์ดังต่อไปนี้

1. ต้องเป็นประเด็นที่ไม่ขัดแย้งกับนโยบายความมั่นคงของชาติที่กำหนดไว้
2. ต้องเป็นเนื้อหาที่เผยแพร่เนื้อหาสาระ ความรู้ ความเข้าใจ และมีประโยชน์แก่ประชาชนโดยทั่วไป
3. ต้องไม่เป็นประเด็นที่เอื้อประโยชน์ สนับสนุน เข้าข้าง บุคคลใด หรือกลุ่มใดอย่างเห็นได้ชัด

โดยที่ทางหน่วยงานจะขอสงวนสิทธิ์ในการแก้ไขต้นฉบับทุกชั้น ที่ส่งเข้ามาก่อนทำการออกอากาศ โดยมุ่งแก้ไขในเรื่องการใช้ภาษา ให้ใช้ภาษาที่เข้าใจง่าย หลีกเลี่ยงการใช้ศัพท์เทคนิค และภาษาอังกฤษ

2. ขั้นตอนการเขียนบท : ภายหลังจากการคัดเลือกเรื่องที่น่าสนใจแล้ว เจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบในการเขียนบทจะเริ่มลงมือเขียนบท โดยใช้แหล่งอ้างอิงข้อเท็จจริงจาก หนังสือพิมพ์ และ เอกสารของทางราชการต่างๆ แต่ใช้ภาษาในการเขียนของตัวเองโดยจะเลือกใช้ภาษาง่ายๆ ปกติแล้ว จะมีเจ้าหน้าที่เขียนบทประจำอยู่ 1 ท่าน แต่ถ้าหากเจ้าหน้าที่ผู้นั้นไม่ว่าง ก็จะมีเจ้าหน้าที่สำรองอีก 4 ท่าน ผู้รับผิดชอบในการเขียนบทคือ พันโทหญิงนิสา งามประเสริฐ

3. ขั้นตอนการตรวจสอบบท : บทที่เขียนจะต้องถูกตรวจสอบ และแก้ไขอีกครั้งหนึ่ง โดยเริ่มต้นจากหัวหน้าฝ่ายวิเคราะห์เป้าหมาย ผู้อำนวยการกองปฏิบัติการจิตวิทยา และ ผู้อำนวยการสำนักงานสารนิเทศ กองบัญชาการทหารสูงสุด ตามลำดับ ซึ่งการตรวจบทเป็นการตรวจสอบขั้นสุดท้ายว่าบทที่เขียนขึ้นมาเป็นไปตามวัตถุประสงค์ เป้าหมายที่ได้กำหนดไว้หรือไม่ โดยจะมีแบบฟอร์มสำหรับการตรวจบทเป็นลำดับขั้น เมื่อเจ้าหน้าที่ตรวจสอบบทเรียบร้อยแล้ว ก็จะเซ็นชื่อกำกับทุกครั้ง ดังตัวอย่าง

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

แผนภาพที่ 2 : ตัวอย่างแบบการตรวจบทรายการวิทยุ “ใจถึงใจ”

ออกอากาศแล้ว
วันที่.....เดือน.....พ.ศ....

รายการวิทยุ
ใจถึงใจ
หน่วยรับผิดชอบ กปจ. สสน.

ข้อคิดจากข่าว เรื่อง .....

ผู้เขียน .....

สาระหกโมงเย็น เรื่อง .....

ผู้เขียน .....

ถามมาตอบไป เรื่อง .....

ผู้เขียน .....

ผู้ตรวจ พ.ท. ....หน. วิเคราะห์ ๔
พ.อ. ....ผช.ผอ.กปจ.
น.อ. ....ผอ.กปจ.สสน.

วันออกอากาศ .....

เอกสารอ้างอิง .....

หมายเหตุ : กปจ. หมายถึง กองปฏิบัติการจิตวิทยา
สสน. หมายถึง สำนักงานสารนิเทศ

จะเห็นได้ว่า ก่อนที่รายการจะออกอากาศ จะมีการตรวจต้นฉบับถึง 3 ขั้นตอนด้วยกัน การตรวจแก้ไขจะพิจารณาประเด็นที่น่าเสียดก่อนอันดับแรกว่าขัดแย้งกับนโยบายรายการหรือไม่ จากนั้นจะแก้สำนวนภาษาที่ใช้ให้มีความเหมาะสมต่อไป

4. ขั้นตอนการบันทึกรายการและออกอากาศ : ภายหลังจากทำการตรวจสอบรายการแล้ว บทจะถูกส่งไปให้ผู้ดำเนินรายการอ่านบันทึกเทปในห้องอัดเสียง ของกองปฏิบัติการจิตวิทยา ในช่วงบ่าย ภายหลังจากอ่านบันทึกเทปแล้ว ก็จะนำมาทำการตัดต่อที่ห้องตัดต่อซึ่งอยู่ติดกัน โดยมีพนักงานตัดต่อ และพนักงานคุมเครื่องเสียง 1 ท่าน ภายหลังจากตัดต่อเรียบร้อยแล้ว ก็จะส่งเทปที่พร้อมจะออกอากาศไปยังสถานีวิทยุกองพลที่ 1 รักษาพระองค์ต่อไป

5. ขั้นตอนการประเมินผลการออกอากาศ : ภายหลังจากรายการได้ทำการออกอากาศไปแล้ว ทางหน่วยงานจะมีการประเมินผลปฏิกริยาป้อนกลับ (feedback) จากผู้ฟังเป็นระยะๆ โดยส่งแบบสอบถามสุ่มไปยังกลุ่มผู้ฟังเป้าหมาย(target audiences) เพื่อสำรวจทัศนคติ และข้อเสนอแนะที่จะเป็นแนวทางในการปรับปรุงรายการให้สอดคล้องกับความต้องการต่อไป

จากข้อมูลที่เก็บรวบรวมมาได้ทั้งหมด จะเห็นได้ว่า ลักษณะโครงสร้างขององค์กรผู้ผลิตรายการใจถึงใจ แบ่งออกเป็นสองส่วนด้วยกัน คือ ส่วนนโยบาย กับส่วนปฏิบัติการ โดยหน่วยงานในสถาบันทหารเป็นผู้ควบคุมทั้งสองส่วนนี้ โดยส่วนนโยบายจะเป็นผู้กำหนดวัตถุประสงค์ และ นโยบายทางการผลิต ตลอดจนกำหนดกรอบ และหลักเกณฑ์กว้างๆ ในการคัดเลือกเนื้อหารายการ ซึ่งจากวัตถุประสงค์และนโยบายที่ประกาศไว้อย่างแจ่มชัดได้แสดงให้เห็นว่า สถาบันทหารมิได้มุ่งสนใจแต่ประเด็นยุทธศาสตร์ทางทหาร และการป้องกันประเทศแต่เพียงอย่างเดียว แต่ยังให้ความสนใจกับประเด็นภารกิจทางพลเรือนด้วย อันเป็นความโน้มเอียงที่แสดงให้เห็นถึงเจตนาในการปรับบทบาทของสถาบันทหาร ซึ่งจากนโยบาย และ วัตถุประสงค์ดังกล่าวนี้จะเป็นข้อมูลพื้นฐาน และ ข้อสันนิษฐานเบื้องต้น ในการพิจารณาเนื้อหาที่ปรากฏในรายการว่ามีความสอดคล้องต่อกันตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้เพียงใด และ อย่างไร

